

Programmaonderzoek
MKB en Ondernemerschap
Activiteitenplan 2012

Eerste tranche

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij EIM bv. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van EIM bv. EIM bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with EIM bv. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of EIM bv. EIM bv does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Hoofdpijnen jaarprogramma	7
2.1	Datasets & modellen	7
2.2	Kennisopbouw	7
2.3	Kennisoverdracht	9
3	Datasets en modellen	11
3.1	Doelstelling en activiteiten van het deelprogramma	11
3.2	De datasets en modellen in vogelvlucht	11
3.3	Projecten eerste tranche	12
3.4	Vooruitblik tweede tranche	23
4	Kennisopbouw	25
4.1	Doelstelling en activiteiten van het deelprogramma	25
4.2	Programmering volgens visiepaper	25
4.3	Projecten eerste tranche	26
4.4	Vooruitblik tweede tranche	34
5	Kennisoverdracht	35
5.1	Doelstelling en activiteiten van het deelprogramma	35
5.2	Uitvoering PR plan Programmaonderzoek	36
5.3	Projecten eerste tranche	36
5.4	Vooruitblik tweede tranche	42

1 Inleiding

Onderhavige notitie omvat de eerste tranche van het activiteitenplan 2012 van het programmaonderzoek 'MKB en Ondernemerschap'. Deze tranche is opgesteld op basis van de adviezen van de Adviesraad en de richtlijnen van de Programmacommissie.

Hoofdstuk 2 schetst in het kort de doelstellingen en accenten voor de drie deelprogramma's - datasets & modellen, kennisopbouw, kennisoverdracht - voor 2012. In de daarna volgende drie hoofdstukken 3-5 volgt een nadere specificatie per deelprogramma. Achtereenvolgens komt in deze hoofdstukken aan bod: (i) korte aanduiding van doelstelling en activiteiten van het deelprogramma, (ii) een overzicht van de activiteiten op projectniveau die voor de eerste tranche worden voorgesteld en (iii) een vooruitblik op de tweede tranche.

2 Hoofdpijnen jaarprogramma

Dit hoofdstuk schetst in het kort de doelstellingen en accenten voor de drie deelprogramma's - datasets & modellen, kennisopbouw, kennisoverdracht - voor 2012.

2.1 Datasets & modellen

Het deelprogramma Datasets & modellen vormt de basis van het programma. Momenteel zijn er een kleine dertig datasets beschikbaar, waarvan ongeveer 25 de komende jaren geactualiseerd blijven worden. Daarmee wordt het meer en meer mogelijk ontwikkelingen in de tijd te analyseren en te volgen, wat de datasets steeds krachtiger en waardevoller maakt. Het actualiseren en continueren van de reguliere datasets en modellen is daarom een belangrijk doel voor 2012.

In 2012 zal de samenwerking met het CBS worden voortgezet en uitgebouwd. Momenteel wordt samengewerkt op de onderwerpen 'Export van het MKB', 'Verrijking ZZP-panel (kennisopbouw)', 'Snelle groeiers' (voorstudie naar de mogelijkheden) en 'Financiering MKB'. Nieuwe onderwerpen voor 2012 zijn nog niet bekend, maar gedacht wordt aan o.m. 'Internationale dynamiek van het MKB' en 'Topsectoren'. Wellicht leidt het vooronderzoek 'Snelle groeiers' tot een intensieve samenwerking op dit onderwerp.

Vooruitlopend op eventuele samenwerking, wordt voorgesteld om op basis van de laatste bekende indeling van topsectoren in sbi-groepen een dataset te starten met relevante gegevens m.b.t. de topsectoren, uitmondend in een factsheet voor iedere topsector, die jaarlijks wordt geactualiseerd.

Naar verwachting zal het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wederom als cofinancier van het ZZP-panel optreden, evenals de NmA voor de Monitor Determinanten van Bedrijfsprestaties. Voor het MKB Beleidspanel verwachten we een beperkte cofinancieringsbijdrage door een of meer partijen.

2.2 Kennisopbouw

Het deelprogramma Kennisopbouw streeft naar de opbouw van vernieuwende inzichten en systematische kennis rond de thema's Oprichtingsdynamiek en MKB-bedrijfsprestaties. Er wordt daarbij ook aandacht gegeven aan internationale en regionale aspecten van deze thema's. Voor 2012 worden op basis van het advies van de Adviesraad de volgende accenten gelegd:

- Internationale aspecten van de economische crisis in relatie tot het MKB. Er loopt een onderzoek naar de impact van de economische crisis op het MKB en naar de invloed van conjunctuur op succes van ondernemerschap.
- Topsectorenbeleid. Er is net een onderzoek van start gegaan naar de rol van het MKB in internationale ketens binnen de topsectoren.

- Arbeidsmarkt. Er is aandacht voor het opleidingsniveau van ondernemers in een onderzoek naar de invloed van de kwaliteit van zelfstandig ondernemerschap (in termen van opleidingsniveau) op regionale groei. Daarnaast wordt er een onderzoek gestart naar de impact van ondernemerschapsonderwijs op barrières voor ondernemerschap. Ook loopt er een aantal onderzoeken rondom het thema vergrijzing en ondernemerschap.
- Groei. Er wordt onderzoek gedaan naar zowel determinanten als overlevingskansen van snelle groeiers.
- Innovatie, ook in relatie tot netwerken en ketens. Er wordt een onderzoek gestart naar determinanten van innovatief zzp-schap en een onderzoek naar hoe tijdelijke samenwerking kenniscreatie kan bevorderen. Verder loopt er een onderzoek naar de relatie tussen internationalisering en innovatie en naar valorisatie van kennis door ondernemers. Ook wordt er onderzoek gedaan naar de impact van de technologische werkomgeving op bedrijfsgroei.
- Bedrijfsoverdrachten. Er loopt een onderzoek naar determinanten van bedrijfsoverdrachten.
- Ondernemende werknemers. Er wordt een internationaal vergelijkende studie naar ondernemende werknemers uitgevoerd.
- Vertaling naar regio's. Er vindt een onderzoek plaats naar de impact van ondernemerschap op regionale groei.

Een aantal onderzoeksthema's wordt gecontinueerd:

- Financiering blijft aandacht behouden in de kennisopbouw 2012. Er lopen diverse onderzoeken rondom dit thema, onder andere naar extern eigen vermogen en toegang tot financiering voor het MKB.
- ZZP'ers staan ook in 2012 op de onderzoeksagenda. Zo wordt er een onderzoek gestart naar de determinanten van innovatief zzp-schap en loopt er een onderzoek naar de macro-economische betekenis van zzp'ers en ondernemers met personeel. Ook zullen er in 2012 weer twee rapportages verschijnen op basis van de resultaten van het zzp-panel.

Verder is er in navolging van het visiepaper ook aandacht voor de volgende thema's.

- Diversiteit. Er wordt een onderzoek gestart naar bedrijfsontwikkeling van etnische ondernemers.
- Duurzaamheid. Er loopt een onderzoek naar duurzaamheid van het MKB.
- Tenslotte zal er in 2012 jaar net zoals in het afgelopen jaar aandacht zijn voor het kunnen inspelen op de actualiteit.

Wat betreft cofinanciering geldt het volgende:

- In de kennisopbouw zal in 2012 weer met een breed palet aan universiteiten in binnen- en buitenland worden samengewerkt. Zo zal binnen Nederland worden samengewerkt met de universiteiten in Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Tilburg, Maastricht en Groningen en wordt ook samengewerkt met een aantal buitenlandse universiteiten. Daarnaast wordt er ook met het CBS samengewerkt.
- In 2012 komt er (naar verwachting) cofinanciering binnen van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, NMA, KvK's en gemeenten.

2.3 Kennisoverdracht

De kennisoverdracht draagt er zorg voor dat de data, informatie en kennis die opgebouwd worden in het programmaonderzoek via een multichannel aanpak onder de aandacht van een breed publiek gebracht worden. De koers van het deelprogramma kennisoverdracht is voor deze periode vertaald in:

- intensivering van de contacten met beleidmakers en beleidsbeïnvloeders door vergroting van de interactie (bestaande doelgroepen);
- verbetering van de bekendheid van het programmaonderzoek door verbreding (nieuwe gebruikersgroepen).

In 2010 en 2011 is gestart met het PR-plan en de uitvoering daarvan, vaak in de vorm van pilots. In 2012 gaan we voort op de ingeslagen weg, met het PR-plan, om contacten met beleidmakers te intensiveren en de bekendheid van het programmaonderzoek te vergroten.

Accenten voor 2012 zijn:

- In 2012 worden succesvolle pilots voortgezet (w.o. BNR-radio, PR in samenwerking met derden/cofinanciers, zakboekje Kernegegevens MKB, EL&I-lunchbijeenkomsten) en andere activiteiten uit het plan opgepakt.
- De kopgroep van kernegebruikers zal een feit zijn. Wij zullen een eerste peiling doen om hun actuele behoeften, prioriteiten en waarderingen te leren kennen. Met deze bevindingen willen wij de kernegebruikers nog beter van dienst zijn.
- Tot slot staat een verbetering van de kennissite - dé ingang voor het programmaonderzoek - voor alle gebruikers centraal. Om de gebruikersgroep te verbreden en blijvend te vernieuwen is het van belang om de data en informatie op de site zo gemakkelijk mogelijk te ontsluiten. In 2012 wordt ondermeer de zoekfunctie verbeterd als ook het werken met de datasets. Verder gaan we nieuwe rubrieken zoals bijvoorbeeld een column toevoegen.

3 Datasets en modellen

3.1 Doelstelling en activiteiten van het deelprogramma

Het deelprogramma Datasets & modellen vormt de basis van het programma. Momenteel zijn er een kleine dertig datasets beschikbaar, waarvan ongeveer 25 jaarlijks geactualiseerd gaan worden. Daarmee wordt het meer en meer mogelijk ontwikkelingen in de tijd te analyseren en te volgen, wat de datasets steeds krachtiger en waardevoller maakt.

De volgende activiteiten kunnen in dit deelprogramma worden onderscheiden:

- actualiseren of nieuw opstarten van datasets.
- beheer en onderhoud van datasystemen, waardoor zorg wordt gedragen voor kwaliteitscontrole en ontsluiting van de informatie in het data-warehouse.
- beheer, onderhoud en doorontwikkeling van modellen. Deze modellen hebben een intermediaire rol, in de zin dat van daaruit de prognoses worden geproduceerd, die vervolgens in de datasets worden opgenomen. Feitelijk maken de modellen dus onderdeel uit van de dataverwerking. Zij verdienen bijzondere aandacht, gezien het hoge kennisniveau dat vereist is om ramingmodellen te ontwikkelen en operationeel te maken en het grote belang voor de gebruiker van het kunnen leveren van actuele informatie.
- investeringen in nieuwe producten in de vorm van inventarisatie- of haalbaarheidsstudies en de bouw van nieuwe ontsluitings- of verwerkingsapplicaties.

3.2 De datasets en modellen in vogelvlucht

Voordat we in de volgende paragrafen op projectniveau de activiteiten van het deelprogramma presenteren, geven wij in deze paragraaf een overzicht van de datasets en modellen in vogelvlucht.

De 26 datasets die we vanaf nu willen actualiseren laten zich als volgt inde-
len:

- Negen datasets rond bedrijfsprestaties van het MKB. Aandacht hierbij zowel voor de kerngegevens (omzet, werkgelegenheid, winst, e.d.) als nadere verbijzonderingen naar financieringsgegevens, investeringen en export. Daarnaast verbijzonderingen naar historische cijfers en prognoses, gehanteerde MKB-definitie (de Nederlandse of de Europese) en sectoren. (projecten D1201-D1208 uit paragraaf 3.3 en het vanuit vorig jaar doorlopende project 'export van het MKB'). Tenslotte wordt een eerste aanzet gegeven om de topsectoren op kernvariabelen in kaart te brengen.
- Vier datasets rond de dynamiek van ondernemingen. Aandacht hierbij voor het aantal actieve bedrijven, de dynamiek daarin in termen van toegenomen uittreding en aannemen van het eerst personeelslid. (projecten D1209-D1212 uit paragraaf 3.3).
- Vier specifieke ondernemerschapdatasets, met aandacht voor het ondernemersinkomen, achtergrondkenmerken van ondernemers, ZZP'ers en

specifieke ondernemerschapskenngetallen (projecten D1213-D1216 uit paragraaf 3.3).

- Zes datasets die benchmarking met het buitenland mogelijk maken dan wel een regionale verbijzondering van Nederland aanbrengen. (projecten D1217-D1222 uit paragraaf 3.3). Nieuw hierbij is het thema 'regionale vergrijzing en ondernemerschap'.
- Drie thema-overstijgende datasets, te weten het algemene en veelomvattende 'MKB-beleidspanel', de 'Kerncijfers MKB op de website' en de 'kwartaalprognoses BBP' (projecten D1223-D1225 uit paragraaf 3.3).

Met deze datasets wordt naar onze inschatting een breed en afgewogen palet geboden, dat recht doet aan de doelstelling van het programmaonderzoek. Deze keuze is in lijn met het visiepaper.

Daarnaast worden de volgende modellen onderhouden voor het maken van de datasets die prognoses bevatten:

- de Prisma-modellenfamilie voor het maken van de prognoses kerngegevens MKB. Daarnaast levert dit model ook noodzakelijke input voor de prognoses van de modellen die hierna genoemd worden.
- de Famos-module voor het maken van de prognoses omtrent financieringsgegevens (onderdeel van 'financiering MKB').
- Brunet voor het maken van prognoses van de inkomens van ondernemers.
- Model voor het voorspellen van de ontwikkeling van het BBP (onderdeel van 'kwartaalprognoses BBP').

Naast het maken van deze prognoses kunnen deze modellen ook gebruikt worden voor beleids- en onzekerheidsanalyses.

3.3 Projecten eerste tranche

3.3.1 Actualisering en nieuwe datasets

Bedrijfsprestaties

Historische reeksen kerncijfers MKB (D1201)

In het kader van het project historische kerngegevens MKB beschikken we thans voor 20 bedrijfsgroepen over tijdreeksen 1993 -2009 gemaakt voor de diverse posten uit de exploitatierekening, de werkgelegenheid en het aantal ondernemingen, en de investeringen. Indien van toepassing worden ontwikkelingen steeds in een volume- en een prijscompenent gesplitst. Dit is gedaan door de resultaten uit met name 'resultatenrekeningen MKB-sectoren' (die grootteklassen onderscheiden) te koppelen aan de Nationale Rekeningen. Deze dataset worden voor onderzoeksdoeleinden gebruikt (o.a. modelbouw); verder worden op basis van deze data ontwikkelingen zoals voorspeld met PRISMA-MKB, in historisch perspectief geplaatst, waardoor de interpretatie van modeluitkomsten verbetert.

We stellen voor de dataset uit te breiden met statistiekjaar 2010.

Contactpersoon: Sjaak Vollebregt

Prognoses kerngegevens MKB, voorjaar (D1202)

Doel van het project is het construeren van een dataset 'prognoses kerngegevens MKB' met exploitatiegegevens, werkgelegenheidsgegevens en investeringsgegevens voor sectoren en grootteklassen voor de jaren 2010, 2011,

2012 en 2013. De dataset wordt in april 2012 opgeleverd. In het voorjaar verschijnt het Centraal Economisch Plan (CEP) van het CPB. In het CEP wordt de verwachte ontwikkeling geschetst van de Nederlandse economie in de jaren 2011, 2012 en 2013. Voor beleidsvormers is het van belang te weten hoe deze ontwikkeling zich vertaalt naar de ontwikkelingen van sectoren en de ontwikkeling van kleine, middelgrote en grote bedrijven. Per sector worden prognoses gemaakt van onder andere de omzet, toegevoegde waarde, winst, werkgelegenheid, zelfstandigen en investeringen. Sinds 2004 wordt door het CPB geen sectorprognose meer gegeven. Hiermee is het maatschappelijk belang van de EIM-sectorprognoses sterk toegenomen. In toenemende mate maken maatschappelijke organisaties en instellingen gebruik van de prognoses.

De sectorprognoses worden gerapporteerd in 'Kleinschalig Ondernemen 2012'. Tevens zijn de hoofdlijnen van de rapportages toegankelijk via de website www.ondernemerschap.nl in de rubriek 'prognoses'. Onderdeel van deze rubriek van de website is de uitgebreide database 'Prognose kerngegevens MKB'. Deze database bevat exploitatie- en werkgelegenheidsgegevens van een groot aantal (MKB-)sectoren, die tezamen de Nederlandse economie vormen. Deze database verschijnt in april op de website en wordt in juni, september en december geactualiseerd, op basis van de meest actuele macro-economische inzichten.

De Rabobank levert als klankbordgroep een fundamentele bijdrage aan de totstandkoming van de prognoses en zijn daarmee coproductant binnen dit project.

Contactpersoon: Klaas Bangma

Prognose kerngegevens MKB, updates (D1203)

Een update van deze set wordt gemaakt in juni, september en december 2012 op basis van de meest actuele prognoses van het CPB uit de 'CPB Policy Brief' en de MEV. In de update van de septemberupdate wordt ook de meest recente Nationale Rekeningen verwerkt. De prognoses uit september 2012 zullen gebruikt worden voor de publicatie 'Ondernemen in Sectoren 2012'. Gegevens uit alle drie de updates worden gebruikt voor een reeks van mini-rapportages die verschijnen onder de noemer 'Algemeen beeld van het MKB'. Ook sectorverhalen worden met geactualiseerd op basis van genoemde updates van de set prognose kerngegevens. Dit alles is toegankelijk via de website www.ondernemerschap.nl in de rubriek 'prognose'. Onderdeel van deze rubriek van de website is de uitgebreide database 'Prognose kerngegevens MKB'. Deze database verschijnt in april op de website en wordt in juni, september en december geupdated.

Contactpersoon: Klaas Bangma

Factsheets Topsectoren (D1204)

Doel van het project is het maken van factsheets voor de negen topsectoren. Zowel standcijfers als ontwikkelingscijfers zullen in de factsheets worden opgenomen. Met behulp van de factsheets kunnen topsectoren onderling vergeleken worden. Bovendien kan de positie van de topsectoren in relatie met de rest van de Nederlandse economie bepaald worden. Een dergelijk vergelijkend overzicht, bestaat momenteel nog niet. Topsectoren onderscheiden zich vooral op het gebied van innovatie en buitenlandoriëntatie. Hoewel er nog geen eenduidige definities bestaan van topsectoren, heeft EIM recentelijk een SBI-indeling van de topsectoren gemaakt. Hierbij be-

staat er per sector een 'nauwe' definitie en een 'ruime' definitie. Bij de 'ruime' definitie is ook rekening gehouden met belangrijke toeleverende sectoren. Met dubbeltellingen zal rekening gehouden worden. Zo zijn er sectoren die toeleverancier zijn voor verschillende topsectoren. Cijfers die opgenomen zullen worden, zijn export, toegevoegde waarde en werkgelegenheid. Van deze cijfers zal ook een prognose opgesteld worden, door een koppeling met het project 'prognose kerngegevens MKB'. Ook ondernemerscijfers (starters) en financiële cijfers (liquiditeit en solvabiliteit) zullen worden opgenomen. Ook zal het MKB-beleidspanel ingezet worden. Hierbij zal vooral primair naar innovatieaspecten worden gevraagd. Hierbij is te denken aan:

- nieuwe producten op de markt gebracht of te brengen
- procesverbetering
- vernieuwing als onderdeel van bedrijfsstrategie
- samenwerking met andere bedrijven
- eigen R&D
- ontwikkeling innovatie-uitgaven.

Het project zal afgestemd worden met het CBS. Dit mede om te bewerkstelligen dat een eenduidige sectorafbakening gebruikt zal worden.
Contactpersoon: Klaas Bangma

Resultatenrekeningen MKB-sectoren (D1205)

Resultatenrekeningen MKB-sectoren omvat een database met daarin uitvoerige, onderling samenhangende gegevens over de omvang en structuur van het bedrijfsleven. In de database staan de kerngegevens voor ruim 100 bedrijfsgroepen, die voor wat betreft het particulier bedrijfsleven zijn onderverdeeld naar klein-, midden- en grootbedrijf. De kerngegevens vormen de input voor prognose werkzaamheden. Op basis van CBS materiaal dient in 2012 de reeks verlengd te worden met het statistiekjaar 2010.
Contactpersoon: Sjaak Vollebregt

Financiering MKB (D1206)

Elk jaar worden ten behoeve van de publicatie Kleinschalig Ondernemen ramingen gemaakt van de financieringsstructuur van het MKB ten opzichte van het grootbedrijf. Deze worden gemaakt met het financieringsmodel FAMOS. De ramingen worden geijkt op het meest recente jaar waarvoor de financieringsgegevens (Statistiek Financiën Ondernemingen, SFO) beschikbaar zijn. Het huidige basisjaar is 2009. De indeling in sectoren en grootteklassen in FAMOS sluit aan op die van PRISMA-K, het bedrijfstakkenmodel van EIM dat de macro-economische ontwikkeling voor de korte termijn beschrijft.

De belangrijkste output van FAMOS is een financieringsdataset die jaarlijks wordt ontsloten via de website. Deze dataset omvat de financieringsstructuur (verdeling activa-passiva) en een aantal financiële kengetallen (current-ratio, solvabiliteit etc.) naar sector en grootteklasse. Er is regelmatig vraag naar gegevens uit deze dataset, zowel in het kader van de Quick Service-faciliteit als eigen gebruik door derden.

Het doel van dit project is actualisering van de financieringsdataset. Dit behelst:

- het updaten van het basisjaar (één jaar ophogen)
- het maken van nieuwe kortetermijn ramingen (actualisering en prognose)

Over de ramingen verschijnt jaarlijks een minirapportage met de actuele ontwikkelingen.

In dit project wordt intensief samengewerkt met het CBS, enerzijds om de basisdata te verbeteren door de mogelijkheden die het CBS heeft om bestanden te koppelen, anderzijds met als doel voor EIM en CBS om uit te gaan van dezelfde basisdata.

Contactpersoon Mickey Folkeringa

Investerings MKB (D1207)

In 2004 is de investeringsrekening opgezet voor de jaren 2000, 2001 en 2002. Daarin zitten investeringsgegevens, onder andere onderscheiden naar gebruik en eigendom en naar bedrijfsgroepen en grootteklasse. In 2005 is de investeringsrekening uitgebreid met gegevens over 2003. Latere jaren kwamen via statline niet of onvoldoende beschikbaar. Vervolgens is in 2008 de datavergaring gestart via de On Site faciliteit van het CBS. Daarmee konden de data direct uit de primaire CBS bestanden onttrokken worden. In 2012 willen wij in ieder geval het statistiekjaar 2010 toevoegen.

Contactpersoon: Sjaak Vollebregt

Determinanten bedrijfsprestaties MKB (D1208)

De meeste datasets die worden verzameld in het programmaonderzoek MKB en Ondernemerschap kijken naar de prestaties van MKB-bedrijven an sich. Met de dataset Determinanten van Bedrijfsprestaties verzamelen we op systematische wijze informatie over verschillende aspecten van de bedrijfsvoering van MKB-bedrijven: ondernemerschap, innovatie, marketing, HRM en perceptie van concurrentie. Deze dataset beoogt om beleidsmakers, ondernemers en adviseurs actuele inzichten te geven in factoren die ten grondslag liggen aan vele vormen van dynamiek in het MKB. De dataset Determinanten van Bedrijfsprestaties is in 2006 t/m 2011 verzameld; instrument hiervoor is een internetenquête (voorheen een telefonische enquête) onder circa 3.500 ondernemers die samen een representatieve steekproef vormen voor het MKB. In dit project maken we een update van de dataset door de enquête te herhalen en op onderdelen aan te passen. Verwacht wordt dat de dataset wederom zal worden gefinancierd door de Nederlandse Mededinging Autoriteit.

Contactpersoon: Petra Gibcus

Dynamiek van ondernemingen

Actieve ondernemingen en vestigingen (D1209)

De datasets BLISS Actieve Ondernemingen en Vestigingen bevatten informatie over het aantal bedrijven en vestigingen van bedrijven in Nederland naar bedrijfsgroepen en grootteklassen. Deze data dienen o.a. als input voor de PRISMA-modellen en voor de dataset Detadata in opdracht van het HBD.

De huidige dataset heeft betrekking op de jaren 1993 (ondernemingen)/1994 (vestigingen) t/m 2010. In dit project wordt de dataset uitgebreid met statistiekjaar 2011. In 2009 is een pilot uitgevoerd waarin deze data onsite werden berekend. Omdat deze pilot succesvol is verlopen, zal de in de pilot ontwikkelde dataverzamelmethode ook in dit project worden toegepast. De uitkomsten zullen worden ontsloten op internet.

Contactpersoon Sjaak Vollebregt

Bedrijvendynamiek en werkgelegenheid (D1210)

Het doel van het project is het actualiseren van bestaande tijdreeksen op het gebied van bedrijvendynamiek (geboorte en opheffing van bedrijven) en bedrijfstypen (zoals snelle groeiers) en het actualiseren en aanvullen van een database met individuele bedrijfsgegevens. Niet alleen door EIM-onderzoekers, maar ook door beleidsmakers blijkt intensief gebruik gemaakt te worden van gegevens over ondernemingendynamiek en bedrijfsprestaties bij hun beleidsvorming en het schrijven van nota's. De tijdreeksen op het gebied van ondernemingendynamiek blijken voor beleidsmakers belangrijk te zijn om onder andere het startersbeleid te kunnen monitoren. De gegevens en onderzoek op het gebied van bedrijfstypen heeft onder andere geleid tot ontwikkelen van specifiek beleid gericht op het vergroten van het aantal snel groeiende bedrijven in Nederland. De praktijk heeft uitgewezen dat de gegevens ook bruikbaar zijn voor beleidsmakers bij gemeenten. Zij kunnen de gegevens op nationaal niveau als een benchmark voor hun gemeente gebruiken.

Ten opzichte van 2011 wordt het onderdeel 'werkgelegenheidsgroei per bedrijfstype' weer toegevoegd.

Op basis van de geactualiseerde dataset zal er een minirapportage 'bedrijvendynamiek en werkgelegenheid' verschijnen.

Contactpersoon: Klaas Bangma

Dataset aannemen eerste personeelslid (D1211)

In 2008 is een pilot project uitgevoerd om te bezien in hoeverre het mogelijk is om met behulp van micro data van het CBS een (geaggregeerde) dataset samen te stellen met aspecten van ondernemingen die hun eerste personeelslid hebben aangetrokken. Het onderzoek heeft een schat aan informatie over dit type ondernemingen opgeleverd. Het blijkt haalbaar een dataset over dit onderwerp op te zetten, waarbij voor 20 sectoren inzicht wordt verkregen in de verdelingen van banen naar dienstverband, geslacht, leeftijd, nationaliteit en etniciteit (van het eerste personeelslid). Naast de rapportage naar aanleiding van de pilot is in 2009 tevens een minirapportage gewijd aan dit onderwerp.

Naar aanleiding van de aanbevelingen uit de pilot, is in 2009 een vervolgproject uitgevoerd. Het vervolgproject heeft geleid tot een volwaardige dataset m.b.t. het aannemen van het eerste personeelslid door ondernemingen, die we vervolgens tweejaarlijks willen actualiseren. Gezien het belang van deze groep voor de werkgelegenheid van het MKB, willen we deze groep ondernemingen binnen MKB en Ondernemerschap kunnen blijven volgen.

We verwachten dat in 2012 nieuwe data beschikbaar komen en stellen een actualisatie van de dataset voor over 2009 en 2010.

Contactpersoon: Sjaak Vollebregt

Starters en jonge bedrijven (D1212)

Gedurende lange tijd worden binnen het programmaonderzoek cohorten starters en jonge bedrijven gevolgd. Het in de tijd volgen van deze groepen bedrijven levert waardevolle informatie op, onder meer over de ontwikkeling van nieuwe en jonge bedrijven, de hierbij ervaren problemen en de factoren die overleving en bedrijfsgroei beïnvloeden. Inmiddels is op deze wijze een unieke longitudinale database opgebouwd met informatie over (de ontwikkeling) van startende en jonge bedrijven in Nederland. Diverse cohorten (een cohort bestaat uit bedrijven die in hetzelfde jaar gestart zijn) met ver-

schillende startjaren zijn gevolgd. Dit maakt het mogelijk om vergelijkingen te maken met uitkomsten van metingen tussen de verschillende cohorten. Zo kunnen we zien of en in hoeverre de ene lichting bedrijven zich onderscheidt van een andere lichting.

In 2009 is een nieuw panel met duizend starters opgezet. Dit cohort is zo'n 5 jaar te volgen. De uitkomsten kunnen gebruikt worden voor vergelijkingen met starters in andere economische omstandigheden. In een (mini)rapportage worden ervaringen en marktomstandigheden vergeleken met die van de starters uit 1998/2000 en 2003. Dit gedeelte van het project valt onder 'kennisoverdracht'.

Contactpersoon: Dick Snel

Ondernemerschap

Inkomen van ondernemers (D1213)

De dataset Inkomen van Ondernemers bevat gegevens over het bruto-netto traject van dga's en zelfstandigen, uitgesplitst naar inkomensbestanddeel en inkomenspercentiel. Op basis van deze data worden m.b.v. het BRUNET-model ramingen gemaakt t.b.v. de voorjaarsramingen van Kleinschalig Ondernemen. Deze ramingen worden ook toegevoegd aan de Inkomen van Ondernemers dataset. Dit zal op internet worden ontsloten.

De Monitor Inkomens Ondernemers is een aanvulling op de Inkomen van Ondernemers dataset en bestaat uit hoofd inkomensbestanddelen uitgesplitst naar persoonskenmerken. Door koepel- en brancheorganisaties, overheden en door de pers, is veel belangstelling getoond voor de uitkomsten hiervan. De Monitor Inkomens Ondernemers zal worden ontsloten op internet en daarnaast ook als aparte rapportage.

Normaliter is het doel van dit project driedig:

- 1 het produceren van ramingen met BRUNET voor de jaren 2010-2013
- 2 het actualiseren van de Inkomens dataset met het statistiekjaar 2010
- 3 het actualiseren van de Monitor Inkomens Ondernemers met het statistiekjaar 2010

Contactpersoon: Sjaak Vendrig

Demografische aspecten van ondernemers (D1214)

In 2008 is een dataset ontwikkeld, die de demografische aspecten van (Nederlandse) ondernemers in kaart brengt, zoals geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, etniciteit, voor zover mogelijk met een verdeling naar sector en regio. Hierbij is aangesloten bij de aantallen, zoals vermeld in de 'reeksen kerncijfers MKB' en is er naar gestreefd de demografische cijfers als reeksen te presenteren. De dataset is ontsloten op de kennissite. Voorgesteld wordt deze dataset in 2012 te actualiseren.

Contactpersoon: Sjaak Vollebregt

ZZP-panel 2012 (D1215)

Zelfstandigen zonder personeel staan de laatste jaren in de belangstelling. Niet verwonderlijk, gezien de snelle groei die deze groep doormaakt en de implicaties van deze groei voor de arbeidsmarkt en de arbeidsverhoudingen in Nederland. Onder meer in het kader van het programmaonderzoek is er al het nodige onderzoek verricht naar en onder zzp'ers. Dat onderzoek heeft echter tot nu toe een weinig structureel karakter.

Daarom is in 2010 een start gemaakt met een zzp-panel. Het gaat om een jaarlijks aan te vullen panel van 2000 respondenten, verspreid over ver-

schillende sectoren. Ter wille van een vergelijking wordt ook een groep overige ondernemers zonder personeel ondervraagd. Er worden jaarlijks twee metingen gehouden. Een analyse van de uitkomsten van het panel zal uitmonden in voor het publiek toegankelijke programmapublicaties. Tot op heden heeft de systematische dataverzameling rondom zzp'ers in de vorm van een panel een schat aan informatie en inzichten opgeleverd. De dataset diende al als informatiebron voor enkele publicaties binnen het programma-onderzoek, en ook externe gebruikers maken veel gebruik van de gegevens (o.a. beleidsmakers, studenten, enkele media en andere gebruikers van de Quickservice). De verrijking van het bestaande panel aan CBS-data (in een gezamenlijk project van EIM, SZW en CBS) zal de bruikbaarheid van het panel vergroten. Het is de verwachting dat er in de toekomst meer verdiepend onderzoek zal plaatsvinden op de longitudinale data.

Afhankelijk van een evaluatie na de tweede meting van het zzp-panel 2011, zal het panel in 2012 herhaald worden. Wederom zullen twee rapportages opgesteld worden die de kennisbasis rondom het groeiende fenomeen zzp'ers aanvullen. Dit project wordt mede gefinancierd door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Contactpersoon: Nardo de Vries

Kengetallen ondernemerschap (D1216)

Ondernemerschap vormt een belangrijk issue in het beleid. Het is daarom van belang dat de beleidsmakers over zoveel mogelijk actuele informatie over ondernemerschap beschikken.

In dit project worden belangrijke kengetallen over ondernemerschap bij elkaar gebracht. Veel variabelen worden al in andere projecten verzameld en/of gemaakt. Andere zijn echter nieuw en worden aanvullend verzameld en verwerkt. Voor zover gegevens beschikbaar zijn, worden de kengetallen in een internationaal perspectief geplaatst. Indien beschikbaar wordt er een sectorverdeling aangebracht. Ten opzichte van het project in 2010 worden in 2011 en 2012 de kengetallen m.b.t. technologische bedrijven niet opgenomen in de dataset, alsmede de getallen snelle groeiers op basis van de EIM-index. Dit is afgestemd met EL&I.

Contactpersoon: Tommy Span

Internationaal/regionaal

Internationale benchmark ondernemerschap dataset (D1217)

Ondernemerschap is één van de speerpunten van EL&I-beleid. Een belangrijk aspect daarbij is het bewaken en bevorderen van de concurrentiekracht van Nederland op de internationale markt. Om beleid te kunnen ontwikkelen en te voeren is het nodig om de Nederlandse situatie periodiek in internationaal perspectief te plaatsen. Centraal hierbij staan de aspecten 'bedrijvendynamiek' en 'snelgroeiende bedrijven'. Dit voorstel betreft een onderzoek waarbij Nederland, net als in de voorgaande jaren, wordt vergeleken met 10 andere landen. Deze benchmarklanden zijn: België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Ierland, Italië, het VK en de VS. Japan wordt in 2011 niet meer meegenomen. Dit laatste is afgestemd met EL&I.

Contactpersoon: Niek Timmermans

Ondernemers Internationaal (Compendia) (D1218)

Sinds jaren onderhoudt EIM de dataset COMPENDIA (COMParative ENtrepreneurship Data for International Analysis). De dataset bevat van oudsher informatie over het aantal ondernemers in 23 OECD landen vanaf 1972. Tegenwoordig bevat de dataset zelfs 30 OECD landen. De dataset bevat, naast ondernemerschapsaantallen, data voor diverse andere macro-economische variabelen. Het unieke aan de dataset is dat OECD statistieken geharmoniseerd worden tussen landen en over de tijd. De COMPENDIA dataset wordt inmiddels steeds vaker gebruikt in internationaal onderzoek, zowel binnen als buiten EIM. Ook toont EL&I jaarlijks belangstelling voor de laatste trends in ondernemerschapsaantallen waarvoor COMPENDIA gebruikt wordt. De COMPENDIA dataset wordt ontsloten via de website van het programmaonderzoek (www.ondernemerschap.nl).

In het huidige project vindt de reguliere actualisering tot en met 2010 plaats.

Contactpersoon: André van Stel

Nieuw ondernemerschap international (D1219)

Sinds 2001 neemt EIM deel aan de Global Entrepreneurship Monitor (GEM). GEM is opgericht om op een geharmoniseerde manier internationaal vergelijkende data over ondernemerschap te verzamelen. In 2011 hebben ruim 50 landen deelgenomen aan het project. GEM leidt tot gegevens die niet beschikbaar zijn via officiële statistieken zoals het aandeel nascent ondernemers in de volwassen bevolking, het aandeel informele investeerders, het aandeel individuen dat gestopt is met een eigen bedrijf en het aandeel dat intenties heeft om in de nabije toekomst een eigen bedrijf op te richten. De gegevens worden verzameld middels een telefonische enquête onder de bevolking.

Contactpersoon: Jolanda Hessels

Regionale kerncijfers MKB (D1220)

In 2010 is een nieuwe dataset met regionale kerncijfers MKB ontwikkeld. Het verschil met eerdere versies is de regionale diepgang (van provincies naar COROP gebieden), de variabelen (meer voor de regio relevante variabelen) en de actualiteit (ramingen t/m jaar t). In 2011 is het ontwikkelde regionale ramingmodel toegepast op nieuwe realisatiecijfers, hetgeen resulteerde in nieuwe ramingen voor 2010 en voorlopige prognoses 2011. Voor 2012 wordt voorgesteld een update uit te voeren bestaande uit definitieve ramingen 2011 en voorlopige prognoses 2012. De data zullen gebruikt worden als bron voor een regionale rapportage (kennisoverdracht) en zullen tevens als dataset op de kennissite worden ontsloten.

Contactpersoon: Pieter Fris

Regionale bedrijvendynamiek (D1221)

In het project 'regionale bedrijvendynamiek' zijn voor 1987 -2010 o.b.v. KvK cijfers data verzameld over de regionale bedrijvendynamiek: oprichten en opheffingen, en migratie van bedrijven, en de ontwikkeling van het aantal bedrijven. De data worden gebruikt in verschillende kennisopbouw projecten. We willen deze reeks actualiseren met statistiekjaar 2011.

Hier is wel sprake van een voorbehoud m.b.t. de uitvoering, gezien de doorgevoerde wijzigingen van de statistieken van de KvK.

Contactpersoon: Sjaak Vollebregt

Regionale data vergrijzing en ondernemerschap (D1222)

In dit project wordt een dataset ontwikkeld, waarin per COROP-regio de volgende kenmerken beschikbaar zijn:

- per leeftijdscohort, het percentage ondernemers (de ondernemersquote);
- per leeftijdscohort, het percentage startende ondernemers (de startersquote);
- de leeftijdsopbouw van de beroepsbevolking;
- per leeftijdscohort, werkgelegenheids- en werkloosheidspercentages.

Deze gegevens zullen voor een aantal jaren verzameld worden, zodat een tijdreeks beschikbaar komt.

Deze dataset kan ontwikkeld worden op basis van het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) van het CBS:

- op basis van de deelbestanden SSB-zelfstandigen en SSB-banen is het mogelijk om het aantal zelfstandigen en DGAs per regio en leeftijdscohort te bepalen. Omdat deze bestanden op persoonsniveau beschikbaar zijn, is het per ondernemer (zelfstandige of DGA) mogelijk om te bepalen hoe lang ze al als ondernemer actief zijn; deze informatie kan gebruikt worden om de starters te identificeren.
- op basis van het SSB-kernbestand (onder andere gebaseerd op de gemeentelijke basisadministratie, de enquête beroepsbevolking en de administratie van de werkloosheidswet) is het mogelijk om de leeftijdsopbouw van de (beroeps)bevolking te bepalen en de werkgelegenheids- en werkloosheidspercentages per leeftijdscohort.

Deze dataset zal in eerste instantie gebruikt worden om onderzoek te doen naar de invloed van vergrijzing op ondernemerschap op regionaal niveau (zie onderzoeksvoorstel B1204). Het is echter ook goed denkbaar dat deze dataset in de toekomst voor overig regionaal onderzoek naar vergrijzing en/of ondernemerschap gebruikt zal worden.

Coproductie: niet voorzien

Contactpersoon EIM: Jan de Kok

Thema-overstijgend

MKB-Beleidspanel (D1223)

Het MKB Beleidspanel is begin 1999 van start gegaan. De aanleiding destijds was een behoefte aan kennis over de impact van het overheidsbeleid op het MKB. Wat is de kennis en houding van de ondernemers ten aanzien van het gevoerde overheidsbeleid en hoe wordt hier door ondernemers in hun bedrijfsvoering mee omgegaan?

Het huidige doel van het MKB Beleidspanel is drieledig:

- Het meten van ontwikkelingen in de tijd ten aanzien van het gedrag, de meningen en prestaties van MKB-ondernemingen
- Cumulatie van kennis over het MKB in al zijn facetten
- Optimale ontsluiting van data voor externen.

Tot 2011 volgde het Panel de tot dan toe in Nederland meest gebruikelijke definitie van het MKB: particulier bedrijfsleven tot 100 werkzame personen. In 2011 is aangesloten bij de internationaal vaker toegepaste grens van 250 werkzame personen.

In 2012 verwachten we wederom via cofinanciering extra vragen voor externe partners mee te laten lopen in de enquêtes.

Contactpersoon: Pim van der Valk

Kerncijfers MKB op de website (D1224)

Uit de praktijk is gebleken dat veel mensen op zoek zijn naar een beperkt aantal cijfers over een bepaald thema of naar enkele basisgegevens over het MKB of een sector daaruit. Nu kunnen zij hiervoor de zoekfunctie gebruiken, bij de rapporten kijken of de datasets raadplegen. Dit is echter niet de snelste en effectiefste manier.

Daarom is er op de website een aparte sectie met een toegankelijke ontsluiting van diverse informatie over het MKB uit de datasets.

Via de sectie van de website Kerncijfers is het de bedoeling gebruikers te bedienen die een beperkt aantal cijfers of feiten in het kennisdomein 'MKB en Ondernemerschap' zoeken. Doel van dit project is ervoor te zorgen dat de ontsluiting via de kennissite verder verbetert en de gegevens geactualiseerd worden. Met andere woorden dat het aantal bezoekers wordt vergroot en de gemiddelde bezoekduur wordt verlengd.

We willen dit bereiken door:

- een eenduidige, logische en veelvuldig toegepaste zoekstructuur via onderwerpen/thema's - als aanvulling op de huidige datasets en rapporten - te geven;
- het aanbieden van de gezochte cijfers en feiten in de vorm van standaardtabellen;
- service te bieden via doorverwijzing naar gerelateerde onderwerpen en (recente) rapporten.

Contactpersoon: Dick Snel

Kwartaalprognoses BBP (D1225)

EIM maakt al vele jaren jaarvoorspellingen van de Nederlandse economie, verbijzonderd naar sectoren en grootteklassen. Ontwikkelingen op de zeer korte termijn blijven echter achterwege, terwijl omslagen in de conjunctuur te veel buiten het zicht blijven. Interpretaties van ontwikkelingen in het lopende kwartaal zijn vaak moeilijk te maken. Zet de ontwikkeling door, of zwakt deze juist af, c.q. wordt deze versterkt? Derhalve is het zinvol behalve een kijk te hebben op de ontwikkelingen in de afgelopen kwartalen (is in 2007 opgestart), ook zicht te hebben op de verwachte ontwikkelingen in de komende kwartalen. Kwartaalvoorspellingen maken het ook beter mogelijk om tijdig conjunctuuromslagen te zien aankomen. De kwaliteit van de voorspellingen in het lopende jaar t.b.v. Kleinschalig Ondernemen wordt hierdoor beter. Beleidsmatig is deze informatie ook zeer relevant.

Enige jaren geleden is het idee uitgewerkt om een model te ontwikkelen en toe te passen op basis van enkele leading indicators, waarmee op basis van oordelen en ontwikkelingen in de afgelopen kwartalen een voorspelling van de nabije toekomst wordt gemaakt. Er wordt met het model elk kwartaal een prognose van de BBP-ontwikkeling gemaakt.

Contactpersoon Wim Verhoeven

3.3.2 Infrastructuur, investeringen en ontsluiting datasets

Aanschaf secundaire data (D1226)

Aanschaf van de secundaire data benodigd volgens het Programmaonderzoek en de uitvoering van het logistieke proces rondom de verschillende databronnen en de diverse leveranciers. Ten behoeve van het programma worden centraal een aantal databronnen bij diverse leveranciers aangeschaft. Daarbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan bestellingen bij het Centraal Bureau voor de Statistiek, Vereniging van Kamers van Koophandel

en Fabrieken, Bureau van Dijk, OECD. De databronnen vormen de directe inputs voor de diverse datasets. Centrale aanschaf heeft voordelen, onder andere in de kostensfeer, opslag, expertise en de kwaliteitsbewaking. De kosten van secundaire databronnen, die voor meer dan één dataset worden gebruikt, worden uit dit project gefinancierd.

Contactpersoon: Sjaak Vollebregt

Beheer, onderhoud en vernieuwing datasystemen (D1227)

Binnen de datasystemen zijn de afgelopen jaren verschillende subsystemen voor dataverwerking ontwikkeld, zoals Actieve ondernemingen en vestigingen, Prognoses kerngegevens MKB, Inkomens en andere. Deze (sub)systemen, het gaat hier om vaak complexe verwerkingsprogrammatuur en (relationele) databases, dienen voor de periodieke productie zowel technisch als functioneel goed te blijven werken. Wat betreft technische aspecten spelen de netwerk omgeving, de file- en databaseserver en de gebruikte software een belangrijke rol. De kosten van de benodigde licenties worden uit dit project gefinancierd. Wat betreft de inhoud zijn er jaarlijks kleine veranderingen die zich kunnen aandienen. Het onderhoud van de thesaurus behoort ook tot dit project.

Contactpersoon: Steven Meppelink

Clearinghouse MKBData (D1228)

Jaarlijks worden ongeveer 33 datasets geproduceerd, waarvan enkele nieuwe datasets. De datasets en subsets hebben betrekking op verschillende economische aspecten van het MKB. In het kader van de documentatie en het gebruik van deze datasets is centraal beheer van groot belang. In de afgelopen jaren is daartoe het Clearinghouse MKB Data opgezet. Het Clearinghouse MKB Data is een organisatievorm, waarbij de logistiek van de dataprocessen (verzamelen, opslaan, bewerken en ontsluiten van gegevens) centraal wordt gemanaged. Ook voor 2012 wordt voorgesteld het Clearinghouse te continueren. Doel van het project is het centraal beheren van de datasets en bevorderen van het gebruik er van. De direct zichtbare output van het project is: geactualiseerde data in de beheersstructuur, een aangepaste datacatalogus en oplevering van managementinformatie. Verder fungeert het Clearinghouse als eerste lijns aanspreekpunt m.b.t. het gebruik van de data.

Contactpersoon: Steven Meppelink.

Ontsluiting datasets (D1229)

In 2012 worden er zo'n 70 datasets en subsets geactualiseerd, zoals Actieve ondernemingen en vestigingen, Resultatenrekening MKB sectoren, bedrijvendynamiek, e.d. Actualisatie betekent meestal dat aan de bestaande jaren een recenter jaar wordt toegevoegd. Alle geactualiseerde datasets worden ontsloten. Bij de ontsluiting staat de kennissite (www.ondernemerschap.nl) centraal.

De ontsluitingsapplicatie houdt tevens het aantal 'webhits' per dataset bij, waardoor het gebruik is te monitoren. Indien in 2012 een nieuwe bedrijfspindeling wordt ingevoerd, zal er extra onderhoud nodig zijn op de 'metadata' van deze applicatie. Verder dient ten behoeve van deze datasets de elektronische datacatalogus (de toelichting) onderhouden te worden.

Contactpersoon: Steven Meppelink.

3.3.3 Modellen

PRISMA, onderhoud en uitbouw (D1230)

De modellen PRISMA-K, PRISMA-M en PRISMA-MKB worden intensief gebruikt binnen het Programmaonderzoek MKB en Ondernemerschap ten behoeve van publieksrapportages. Input voor de modellen komt uit twee bronnen: datasets (historische kerngegevens MKB) en kennisopbouw (diverse projecten). Regelmatig onderhoud is nodig om de modellen actueel te houden, én om de kwaliteit en de doelmatigheid van het ramingsproces verder te verbeteren. Doel van het project is de modellen up-to-date te houden ten behoeve van kwalitatief optimale én efficiënt uitgevoerde ramingen. In het bijzonder gaat het daarbij ook om de overgang naar de nieuwe SBI-indeling van bedrijfstakken, die in 2011 zal plaatsvinden maar waarvan de resultaten pas in 2012 beschikbaar zullen komen.

Contactpersoon: Ton Kwaak

BRUNET, onderhoud (D1231)

BRUNET is hét instrument voor het maken van actuele 'inkomensplaatjes' voor zelfstandigen en DGA's, en het analyseren van de effect van diverse maatregelen in de fiscale sfeer op de inkomens van zelfstandigen en DGA's. De aan het model ten grondslag liggende database met gegevens voor het basisjaar moet geüpdate worden in het licht van nieuw beschikbaar gekomen statistisch materiaal (uit project 'Inkomens van ondernemers'). Verder moeten de modelparameters worden aangepast in het licht van nieuwe regelgeving. Tevens wordt een post-mortem analyse uitgevoerd, waarbij de ramingen en de realisaties met elkaar worden vergeleken; dit kan immers aanleiding zijn tot verdere modelverbetering.

Het resultaat is een operationeel BRUNET-model t.b.v. prognoses en beleidsanalyses aangaande de inkomens van ondernemers (zelfstandigen en DGA's).

Contactpersoon: Ton Kwaak

3.3.4 Doorlopende projecten vanuit vorig jaar

Vanwege de overprogrammering uit het vorige jaar zullen er een aantal projecten uit vorig jaar doorlopen in het huidige jaar. In dit stadium is nog niet volledig te specificeren om welke projecten het hierbij gaat. Naar onze inschatting zullen de volgende projecten gedeeltelijk doorlopen vanuit het vorige jaar:

- Resultatenrekeningen MKB sectoren
- Bedrijvendynamiek en werkgelegenheid
- Regionale bedrijvendynamiek
- Export van het MKB
- Haalbaarheidsstudie snelle groeiers obv BTW data CBS
- Implementatie nieuwe SBI indeling.

3.4 Vooruitblik tweede tranche

Op dit moment verwachten we voor de tweede tranche de volgende voorstellen:

- Uitbreiding Kenmerken van Ondernemers met nieuwe aspecten
- Internationale dynamiek van het MKB

4 Kennisopbouw

4.1 Doelstelling en activiteiten van het deelprogramma

Het deelprogramma Kennisopbouw streeft naar de opbouw van vernieuwende inzichten en systematische kennis op het gebied van ondernemerschap en MKB.

4.2 Programmering volgens visiepaper

De projecten van 2012 kunnen worden onderverdeeld naar de volgende invalshoeken zoals onderscheiden in het visiepaper:

- Ondernemerschap en bedrijfsontwikkeling als proces
- Typen ondernemers en organisaties
- Economisch en sociaal belang ondernemerschap en MKB
- Small business management.

Ondernemerschap en bedrijfsontwikkeling als proces

Binnen de invalshoek 'ondernemerschap en bedrijfsontwikkeling als proces' is er met name aandacht voor de in- en uitstroom van individuen in ondernemerschap en voor de in- en uitstroom van bedrijven in de economie. In 2012 wordt een onderzoek opgestart waarin de relatie tussen vergrijzing en ondernemerschap centraal staat vanuit internationaal perspectief (B1203). Ook wordt er een onderzoek gestart naar ondernemerschapsonderwijs als determinant van ondernemerschap, waarbij specifiek aandacht is voor de mogelijke impact van diverse facetten van ondernemerschapsonderwijs op het verminderen van financiële en administratieve barrières voor ondernemerschap (B1205). Daarnaast loopt er een onderzoek naar de determinanten van bedrijfsoverdracht, en van bedrijfsbeëindiging door gebrek aan levensvatbaarheid.

Typen ondernemers en organisaties

Als onderdeel van de invalshoek 'typen ondernemers en organisaties' zal in 2012 een internationaal vergelijkende studie worden uitgevoerd naar intrapreneurship (ondernemende werknemers). Dit project is al in 2011 gestart. Andere typen die een rol hebben in de programmering van 2012 zijn zzp'ers, etnische ondernemers en snelle groeiers. Zo wordt er een onderzoek gestart naar de determinanten van innovatief zzp-schap (B1201) en naar bedrijfsontwikkeling van etnische ondernemers (B1204). Er loopt daarnaast een onderzoek naar overlevingskansen van snelle groeiers (doorlopend).

Economisch en sociaal belang ondernemerschap en MKB

Ook in 2012 zullen een aantal onderzoeken uitgevoerd worden die zich richten op het economische en sociale belang van ondernemerschap en MKB. Er wordt bijvoorbeeld een onderzoek gestart naar hoe tijdelijke samenwerking kenniscreatie kan bevorderen (B1202) en naar of en hoe vergrijzing van invloed is op bedrijfsprestaties (B1207). Daarnaast loopt er een onderzoek naar de rol van het MKB in internationale ketens in de topsectoren (doorlopend) en naar valorisatie van kennis door ondernemers (doorlopend). Andere lopende onderzoeken op dit terrein richten zich op de invloed van de

technologische omgeving op werkgeversprestaties (doorlopend), op de rol van bedrijfsgrootte als determinant van bedrijfsprestaties (doorlopend). Tot slot vindt er ook een onderzoek plaats naar de relatie tussen de conjunctuur enerzijds en de werktevredenheid van ondernemers en de overleving en groei van hun bedrijven anderzijds (doorlopend).

Er is ook in 2012 aandacht voor prestaties op regionaal en nationaal niveau. Op regionaal niveau wordt er een onderzoek gedaan naar de invloed van de kwantiteit en kwaliteit van zelfstandig ondernemerschap op regionale economische groei (doorlopend). Op nationaal niveau wordt er een onderzoek gestart naar de korte- en lange-termijn effecten van veranderingen in het aantal ondernemers op economische groei (B1206). Ook loopt er een onderzoek naar de macro-economische betekenis van ondernemers met en ondernemers zonder personeel (doorlopend) en naar de relatie tussen economische groei en sectororiëntatie van nieuwe ondernemers (doorlopend).

Small business management

Wat betreft 'small business management' lopen er diverse studies rondom financiering. Eén van deze studies richt zich op extern eigen vermogen in ambitieuze MKB-bedrijven (doorlopend) en de andere studie op toegang tot financiering voor Europese MKB-bedrijven (doorlopend). Ook loopt er een onderzoek naar duurzaamheid en het MKB (doorlopend).

4.3 Projecten eerste tranche

In deze paragraaf worden de projecten voor de eerste tranche achtereenvolgens kort toegelicht.

4.3.1 *Nieuw ingediende projecten*

Determinanten van innovatief zzp-schap; een regionale benadering (B1201)

De Nederlandse economie heeft zich de laatste jaren steeds meer ontwikkeld tot een ondernemende economie. Deze ontwikkeling wordt onder andere gedragen door de groei van het aantal zzp'ers. Door veranderende omstandigheden zoals de recente crisis, en andere maatschappelijke ontwikkelingen is het steeds belangrijker om naast het aantal ondernemers ook de kwaliteit van het ondernemerschap te stimuleren. Innovatie is daarbij een belangrijk aspect, niet in de laatste plaats ook binnen de grote en groeiende groep zzp'ers. In toenemende mate zien we innovaties tot stand komen via netwerken van individuen (bijv. via open source software en open design projecten). Vanuit deze achtergrond is het interessant de rol van zzp'ers in innovatieprocessen onder de loep te nemen. In het zzp-panel van 2010 is reeds gekeken naar de mate waarin zzp'ers innoveren. Er is echter nog weinig aandacht geweest voor de wijze waarop innovatie bij zzp'ers tot stand komt en welke factoren daarbij van belang zijn. In dit onderzoek staat de vraag centraal hoe zzp'ers innoveren en welke karakteristieken, zowel van de ondernemer als van de regionale context, innovativiteit bevorderen. Bij de uitwerking van dit onderwerp nemen we een recent artikel van Romero en Martinez-Roman (verwacht in 2011) als uitgangspunt. In hun artikel is gekeken naar de determinanten van innovatief gedrag van zelfstandigen (MKB tot 100 wp). Daarbij zijn de persoons-, bedrijfskenmerken en kenmerken van de externe omgeving van 750 zelfstandigen in relatie gebracht met innovatieve output. Hun data maakte het echter alleen mogelijk

om Spaanse provincies met een hoog inkomen per hoofd af te zetten tegen provincies met een laag inkomen per hoofd. Er wordt een duidelijke aanbeveling gedaan om in vervolgonderzoek meer diepgaand in te gaan op de externe omgevingsfactoren. Deze zogenaamde *spatial externalities* bestaan bijvoorbeeld uit relaties en netwerken die zzp'ers met hun omgeving onderhouden, maar ook uit regionale contextvariabelen zoals bijvoorbeeld stedelijkheid, regionaal inkomensniveau, kennisdichtheid etc. De gedachte is dat de goede netwerk- en interactiemogelijkheden, en nabijheid van kennisbronnen in bijvoorbeeld stedelijke gebieden ertoe zou kunnen leiden dat zzp'ers meer en betere innovaties kunnen realiseren.

Met data uit het zzp-panel kunnen wij de gepresenteerde methode van Romero en Martinez-Roman uitbouwen en specifiek onderzoek doen naar de determinanten van innovatief gedrag onder zzp'ers. Onze data omvat minimaal ruim 1.400 panelleden, is toegespitst op de Nederlandse situatie en maakt het mogelijk om longitudinale vergelijkingen te maken. Bovendien beschikken wij niet alleen over persoons- en bedrijfskenmerken, maar ook over meerdere innovatievariabelen (zowel prestaties, inspanningen als innovatieve interactie met andere bedrijven). Ten slotte zijn wij met onze data beter in staat dan Romero en Martinez-Roman om de *spatial externalities* te operationaliseren en na te gaan in hoeverre deze van invloed zijn op de totstandkoming van product- en procesinnovaties. Aan de hand van multivariate analyses (of indien toepasbaar multilevel analyses) wordt bestudeerd welke determinanten er zijn van innovatief gedrag en of de ruimtelijke omgeving van invloed is op de mate van innovativiteit. Dit onderzoek wordt samen met de Rijksuniversiteit Groningen uitgevoerd: Sierdjan Koster (UD)

Coproductie: Rijksuniversiteit Groningen

Contactpersoon: Nardo de Vries

Hoe kan tijdelijke samenwerking kenniscreatie bevorderen? (B1202)

Dit project richt zich op samenwerking tussen bedrijven. In feite betreft het onderzoek niet zozeer de deelnemende bedrijven, maar tijdelijke samenwerkingsverbanden die door deze bedrijven zijn aangegaan. We willen nagaan in welke mate deze samenwerkingsverbanden tot nieuwe kennis hebben geleid, en in hoeverre de mate van kenniscreatie afhangt van de manier waarop de samenwerking is vormgegeven en de manier waarop de bedrijven in de praktijk met elkaar samenwerken.

Voor dit project maken we gebruik van een unieke dataset die gedurende 2010/2011 in het kader van een eerder project (in samenwerking met de capaciteitsgroep Organisatiewetenschappen van de UvT) is opgebouwd. Het betreft een dataset met waarnemingen over ruim 500 tijdelijke samenwerkingsverbanden, waarbij voor meer dan 200 van deze tijdelijke samenwerkingsverbanden informatie beschikbaar is van 2 (soms 3) deelnemers.

De te verklaren variabele voor dit onderzoek is de mate waarin het (tijdelijke) samenwerkingsverband nieuwe kennis heeft opgeleverd (dit is gemeten op een 10-puntsschaal). Mogelijke verklarende variabelen zijn de mate waarin er sprake is van planmatige kennisontwikkeling en van ad-hoc kennisontwikkeling (deze schalen zijn gebaseerd op 11 items uit Miner, Bassoff

en Moorman, 2001)¹, de mate waarin de samenwerking gekenmerkt kan worden als flexibel, gevoelig voor machtsmisbruik en het gezamenlijk oplossen van problemen (deze drie schalen zijn gebaseerd op 11 van de 15 items uit Heide en Minor, 2009)² en diverse kenmerken van het tijdelijk samenwerkingsverband zelf (duur, aantal betrokken organisaties, aantal betrokken personen etc.).

Een van de vier aandachtspunten die in het visiepaper 2011-2014 over het programmaonderzoek worden onderscheiden, is de behoefte aan onderzoek naar het economisch en sociaal belang van ondernemerschap en MKB. In het bijzonder is behoefte aan meer inzicht in de manier waarop samenwerking tussen bedrijven tot kenniscreatie en innovaties kan komen. Dit project voorziet in deze behoefte. Met dit project wordt de bestaande kennis over tijdelijke samenwerkingsverbanden (die de afgelopen jaren is opgedaan door diverse projecten die samen met de UvT-OW zijn uitgevoerd) verder uitgebreid. Met name wordt nu de relatie tussen tijdelijke samenwerking, kenniscreatie, en innovaties van de deelnemende bedrijven verder onderzocht.

Coproductie: UvT-OW

Contactpersoon: Jan de Kok

Vergrijzing en ondernemerschap in internationaal perspectief (B1203)

Een eerste verkenning van de GEM-data laat zien, dat zowel de ondernemersquote als de startersquote sterk variëren met leeftijd. De ondernemersquote is het hoogst onder de groepen van 40-49 en 50-59 jarigen, terwijl de startersquote het hoogst is onder de groepen van 30-39 jarigen. Dit suggereert dat vergrijzing van de beroepsbevolking kan leiden tot een stijging van de ondernemersquote en tegelijkertijd een daling van de startersquote. Binnen de starters zal bovendien een toenemend deel bestaan uit oudere starters (waarvan we inmiddels weten dat die minder snel besluiten om personeel in dienst te nemen). Vergrijzing van de beroepsbevolking kan daardoor leiden tot een afname van de bedrijfsdynamiek en daarmee een afname van rol van het MKB als banenmotor van de economie (deze rol is namelijk voor een belangrijk deel gebaseerd op baancreatie door startende ondernemingen).

In dit project willen we dit vermoeden nauwkeuriger onderzoeken, op basis van een internationale vergelijking³. Op basis van de GEM dataset⁴ willen we nagaan in welke mate landen met een oudere beroepsbevolking⁵ een hogere ondernemersquote hebben en tegelijkertijd een lagere startersquote. Vervolgens zullen we de relatie onderzoeken tussen enerzijds de ondernemersquote, startersquote, en de verhouding tussen beide, en anderzijds de

¹ Miner, A.S., P. Bassoff en C. Moorman (2001), Organizational improvisation and learning: A field study, *Administrative Science Quarterly* 46: 304-337.

² Heide, J.B. en A.S. Miner (2009), The shadow of the future: effects of anticipated interaction and frequency of contact on buyer-seller cooperation, *Academy of Management Journal* 35(2): 265-291.

³ In een ander projectvoorstel gaan we in op een regionale vergelijking tussen 40 COROP-gebieden.

⁴ We beperken ons hier tot de ontwikkelde landen binnen GEM.

⁵ Dit kan bijvoorbeeld gemeten worden aan de hand van het aandeel 50-plussers.

werkgelegenheidsgroei in die landen. De GEM data zal hiervoor aangevuld moeten worden met landelijke data over de leeftijdsopbouw van de beroepsbevolking; we nemen aan dat deze gegevens voor de meeste Westerse landen beschikbaar zijn.

De vergrijzing van de (beroeps)bevolking verandert de context van de ondernemende economie. In elk van de vier aandachtspunten die in het visiepaper 2011-2014 over het programmaonderzoek worden onderscheiden, wordt dan ook expliciet aandacht gevraagd voor de invloed van vergrijzing, bijvoorbeeld voor de invloed van vergrijzing op bedrijfsoverdrachten, de invloed van vergrijzing van het personeelsbestand op het (personeels)beleid van bedrijven, en of oudere starters hun onderneming anders vormgeven en leiden dan jongere starters. Daarnaast is er specifiek aandacht voor de invloed van vergrijzing op het proces van ondernemerschap. Een belangrijke vraag in dit verband is welke invloed vergrijzing kan hebben op de omvang en samenstelling van de populatie van ondernemers, en dan met name de verhouding tussen gevestigde ondernemers en startende ondernemers (tussen de ondernemersquote en de startersquote). Dergelijke veranderingen in de samenstelling van de ondernemerspopulatie kunnen macro-economische effecten hebben (een afname van het aantal starters met personeel kan bijvoorbeeld zorgen voor een afname van bedrijvendynamiek en werkgelegenheidscreatie), wat nauw samenhangt met het derde aandachtspunt dat in het visiepaper wordt onderscheiden.

Coproductie: nog te bepalen (opties: Ingrid Verheul en/of GEM-leden)

Contactpersoon EIM: Jan de Kok

Verklaringen van de bedrijfsontwikkeling van etnische ondernemers (B1204)

Recente studies bevestigen dat ondernemende activiteit sterk stijgt binnen etnische groepen, en ook dat er grote variatie is in (groei van) het aantal ondernemers, zowel tussen generaties, verschillende herkomstgroepen als tussen verschillende wijken. Vanuit arbeidsmarktperspectief is dit een rooskleurig beeld. Toch is het merkwaardig dat dit optimisme voornamelijk is gestoeld op een tamelijk simpele indicator van ondernemerschap: het starten van een bedrijf als een statische indicator van het aantal nieuwe ondernemers (kwantiteit). Verschillende studies hebben aangetoond dat pas na het starten van een bedrijf, bij de bedrijfsontwikkeling, de echte kwaliteit van ondernemerschap merkbaar wordt. Dit is goed te zien aan de overlevingskans van bedrijven. In de eerste levensfasen na de start blijken nieuwe bedrijven bijzonder kwetsbaar. Maar speelt dit nu sterker voor bepaalde etnische ondernemers dan voor andere groepen? Er is tot dusver weinig inzicht in hoeverre de overlevingskans van het nieuwe bedrijf van etnisch ondernemers afwijkt van die van andere ondernemers. Kennis ontbreekt ook over het ruimtelijk gedrag van deze groep. Onduidelijk is bijvoorbeeld in hoeverre etnische ondernemers vaker aan huis starten, of zij meer of minder honkvast zijn dan andere ondernemers, en of deze ruimtelijke weerslag van hun activiteiten de bedrijfsontwikkeling beïnvloeden – of omgekeerd. In hoeverre speelt daarin bijvoorbeeld bedrijfssector en meer specifiek het uitoefenen van lokaal verzorgende activiteiten een rol?

Met dit onderzoek beogen wij de bedrijfsontwikkeling van etnische ondernemers in kaart brengen. In het bijzonder willen wij de overlevingskans, het starten aan huis en honkvastheid van hun bedrijven analyseren. Daarbij zullen wij een uitsplitsing maken naar 1e en 2e generatie en ook kijken of de

ontwikkelingen geconditioneerd worden door specifieke wijkenmerken (bevolkingssamenstelling/ruimtelijke structuur/vastgoedmarkt).

De studie zal in eerste instantie een pilot zijn in een aantal contrasterende wijken (bijv. in Amsterdam en Utrecht) die op basis van de volgende twee criteria worden geselecteerd: ten eerste het aandeel niet-westers allochtonen en ten tweede kenmerken van de ruimtelijke structuur. Via een kwantitatieve analyse van bestaande gegevens worden verklaringen gezocht voor verschillen in bedrijfsontwikkeling (m.b.t. de drie indicatoren), en in hoeverre dit geconditioneerd wordt door type wijk. Als analysemateriaal willen wij voor de geselecteerde wijken een koppeling uitvoeren tussen microdata van LISA (evt. KvK) en microdata van het CBS (GBA/ABR en SSB). De gekoppelde dataset zal binnen de beschermde omgeving van het CBS worden geanalyseerd en daar blijven bestaan. De uitkomsten van deze pilot kunnen dan een basis vormen voor grootschaliger onderzoek in de toekomst.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd samen met de Universiteit Utrecht (Urban and Regional research centre Utrecht, faculteit Geowetenschappen) in de persoon van Veronique Schutjens en Anne Risselada. Er bestaat een mogelijkheid dat vanuit EL&I een beperkt bedrag aan cofinanciering wordt vrijgemaakt. Hier worden momenteel contacten mee onderhouden.

Coproductie: Universiteit Utrecht

Contactpersoon: Nardo de Vries

Entrepreneurship education and entry into entrepreneurship: the role of perceived barriers (B1205)

Several studies indicate that entrepreneurship education pays off in terms of making individuals more entrepreneurial and in terms of positively affecting the decision to become an entrepreneur. So far studies have mainly investigated the direct impact of entrepreneurship education on entrepreneurial behavior, while it may very well be possible that the impact also runs through other variables (i.e. that there is an indirect impact). It may very well be the case, for example, that entrepreneurship education - e.g. by providing information on how to set up and run a businesses, by fostering initiative and by introducing relevant networks - diminishes perceived barriers to entrepreneurship such as perceived financial and administrative barriers and therefore also indirectly fosters entry into entrepreneurship. We will investigate whether there is such an indirect impact using Eurobarometer data for 2009. We include several labor market options including being inactive/unemployed, being paid employed, being self-employed out of opportunity motivation (opportunity entrepreneurship) and being self-employed out of necessity motives (necessity entrepreneurship). Entrepreneurship education is measured using four different statements ranging from whether school educating helped to develop sense of initiative and whether school education helped to understand the role of entrepreneurs in society, to whether school education provided concrete interest to becoming an entrepreneur and whether school education provided specific skills and know-how for running a business. When investigating whether entrepreneurship education has an indirect effect on entry into entrepreneurship through diminishing perceived barriers different alternatives will be weighed against each other, such as unemployment versus necessity entrepreneurship and paid employment versus opportunity entrepreneurship.

Coproductie: Erasmus School of Economics and Rotterdam School of Management

Contactpersoon: Jolanda Hessels

The dynamics of entrepreneurship and economic growth (B1206)

De relatie tussen ondernemerschap en economische groei is al vaak onderwerp van studie geweest. Inmiddels wijzen diverse studies in de richting van een 'evenwichts-' of 'optimaal' niveau van ondernemerschap, bijvoorbeeld gemeten als de rate of self-employment. Dit evenwichtsniveau is afhankelijk van het ontwikkelingsniveau van de economie. Economieën kunnen meer maar ook minder ondernemerschap hebben dan goed is voor hun economische groei. Wat minder goed bekend is, is hoe korte-termijn veranderingen in het aantal ondernemers doorwerken op de lange termijn. Immers, naast korte-termijn invloeden (het niveau van ondernemerschap heeft invloed op de economische groei in een bepaald jaar), zijn er ook effecten op de langere termijn. Het niveau van de economische groei heeft namelijk ook weer invloed op het niveau van ondernemerschap (deze invloed kan positief zijn –het prosperity pull effect- of negatief –het recession-push effect), hetgeen op haar beurt weer doorwerkt op economische groei, enzovoort. De lange-termijn effecten van veranderingen in het aantal ondernemers zijn dus niet gelijk aan de korte-termijn effecten. Aan deze lange-termijn effecten wordt doorgaans weinig aandacht besteed in empirische studies, terwijl ze beleidsmatig van het grootste belang zijn. In eerder EIM-onderzoek (Research Report H200822) is een model geschat dat de dynamiek op de korte en lange termijn van veranderingen in de ondernemersratio in beeld brengt (via impulse response analysis). De resultaten van deze studie suggereren dat het stimuleren van ondernemerschap niet altijd tot de gewenste effecten leidt, zelfs niet als het uitgangsniveau van ondernemerschap 'te laag' was. Zo blijkt het bijvoorbeeld mogelijk te zijn dat, door de doorwerkingen op lange termijn, een te hoge impuls kan leiden tot het 'doorschieten' van het aantal ondernemers naar een 'te hoog' niveau (ook wel 'overshooting' genoemd). In dit project willen we dit research paper omschrijven naar een paper dat ingediend kan worden bij een wetenschappelijk tijdschrift. Hiervoor moet met name de empirische analyse compacter gemaakt worden en het paper in een andere literatuur gezet worden, meer specifiek de literatuur over 'system dynamics'. In het paper wordt samengewerkt met prof. dr. Simon Parker en prof. dr. Martin Carree. Deze beide wetenschappers hebben concrete ideeën over hoe het paper moet worden gereviseerd. In dit project willen we deze ideeën uitvoeren zodat het resulterende paper een goede kans maakt om in een wetenschappelijk tijdschrift te worden gepubliceerd. De target journal is de *Journal of Economic Dynamics and Control*. Coproducenten: University of Western Ontario, Canada; Universiteit van Maastricht.

Contactpersoon: André van Stel

Entrepreneurial age, strategy and management (B1207)

The ageing population increasingly becomes a challenge for policy makers. Possible consequences of the ageing population on, e.g., the size of the labour force (relative to the population) and the sustainability of national pension systems have already received much attention. Less attention has been given to the consequences that the ageing of the population may have for entrepreneurship. The ageing of the population may affect both the number and the performance of enterprises. This proposal focuses on the effect of the ageing population on the performance of established enterprises.

The age of the entrepreneur may affect the objectives, strategies and outcomes. A distinction can be made between two different age effects. The first effect is concerned with the entrepreneur's age at the start of the enterprise. Suppose that the start-up age of the entrepreneur is negatively correlated with her time horizon. Entrepreneurs who start their enterprise at the age of, say, 55 may then be less likely to actively pursue a growth strategy than entrepreneurs starting at the age of 35. According to a recent EIM study on start-ups, entrepreneurs who start at older age are less likely to work fulltime in their new venture, are less willing to take risks and have a lower perception of their entrepreneurial skills. Each of these factors has, in turn, a positive impact on the probability of employing personnel¹.

The second effect is concerned with the current age of the entrepreneur. At any given moment in time, older entrepreneurs in established enterprises may benefit from their experience and larger networks, but could also be less innovative. This could result in age-related differences in the growth rate of firms. In this proposal we focus on this second effect, by examining whether the age of the entrepreneur (at a certain point in time) is related to the objectives, strategies and outcomes (at that time). If possible, we will correct this age-effect for possible tenure-effects of the entrepreneur. This study will be an explorative empirical study.

The analyses will be conducted using the SME Policy Panel. This dataset not only contains information on objectives, strategy and performance, but also on the respondent (age, gender, educational level, position in the enterprise).

Coproduct: nog niet bekend, mogelijk Rotterdam School of Management
Contactpersoon: Arjan Ruis.

Entrepreneurship in the modern economy 2012 (B1208)

In 2012 worden een aantal research projecten uitgevoerd over een breed spectrum van de 'entrepreneurial economy'. Hiertoe behoren:

- *Interaction between entrepreneurship and space*
The strategic management of regions is one of the most relevant policy options in the modern globalized economy.
- *Determinants of entrepreneurship*
The latest insights require the discrimination between entrepreneurial engagement levels (the entrepreneurial ladder). Determinants of the transitions between these levels may differ. Consequently, it is not straightforward that the effects of policy initiatives are uniform across these levels.
- *Genetic predisposition of self-employment*
The question of nature versus nurture is as old as the social sciences. Brand new methods enable to investigate whether indeed there is something called 'the entrepreneurial gene'.
- *Entrepreneurial exit*
The determinants of entrepreneurial exit is an underresearched field. The interplay of entry and exit defines the turbulence of industries and hence their flexibility and growth potential.

¹ De Kok, Ichou and Verheul (2010), 'New firm performance: does the age of founders affect employment creation?', EIM Research Report H201015.

- *Endogeneity in the world of entrepreneurship*
Endogeneity is a nasty statistical pitfall which may ruin a clear view of the effect of variables of performance measures. This is common in entrepreneurship research.
 - *The interplay between entrepreneurship and the economy*
Unravelling the roles entrepreneurship plays in the macro economy is one of the most important issues of entrepreneurship research. EIM/CASBEC was instrumental opening up this area of research. In particular the interplay between the real business cycle and the entrepreneurship cycle is a novel phenomenon with interesting policy implications. New, policy relevant results will be presented.
 - *Entrepreneurship and culture*
One of the most intriguing facts in entrepreneurship research is the persistent differences across nations in the level of entrepreneurial activity. Culture and its many manifestations are often mentioned as playing a role here. There is no direct policy relevance but correction for culture is required to determine the influence of policy relevant variables.
- Tenslotte zal aandacht worden aan de concurrentieverhoudingen op markten die gedomineerd worden door midden- en kleinbedrijven.
Coproductie: diversen o.a. Erasmus School of Economics
Contactpersoon: Roy Thurik

Wetenschappelijke artikelen (B1209)

Voor de wetenschappelijke geloofwaardigheid van het programma worden de voornaamste onderzoeksbevindingen uit de kennisopbouw ook gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften.
Contactpersoon: Jolanda Hessels

Referee rapporten (B1210)

Het programmaonderzoek dient geregeld papers bij wetenschappelijke tijdschriften. Deze papers worden (om niet) gerefereerd. Aan de andere kant wordt er dan ook van het programmaonderzoek verwacht dat zo nu en dan papers van anderen om niet gerefereerd worden.
Contactpersoon: Jolanda Hessels

4.3.2 Doorlopende projecten vanuit vorig jaar

Vanwege de overprogrammering uit het vorige jaar zullen er een aantal projecten uit vorig jaar doorlopen in het huidige jaar. Het gaat hierbij om de volgende projecten (zie ook paragraaf 4.2):

- The impact of the economic crisis on European SMEs
- Business cycles and entrepreneurial success
- Sectorkeuze en economische groei
- Determinants of business transfer and business failure
- Overlevingskansen van snelle groeiers
- Entry size as a driver of entrepreneurial performance
- The two-way relationship between innovation and internationalization among SMEs
- De invloed van kwaliteit en kwantiteit van zelfstandig ondernemerschap op regionale groei
- De macro-economische betekenis van ZZP'ers en OMP'ers
- Extern eigen vermogen in ambitieuze MKB-bedrijven
- Access to finance among European SMEs

- Intrapreneurship versus entrepreneurship
- Aan de slag met kennis!
- Dataverrijking ZZP-panel
- Aan de slag met duurzaam ondernemen
- Werkgeversprestaties en de technologische omgeving
- Rol van het MKB in internationale ketens in de topsectoren.

4.4 Vooruitblik tweede tranche

Mogelijk wordt er een onderzoek gestart naar de relatie tussen vergrijzing en ondernemerschap vanuit regionaal perspectief in samenwerking met Rijksuniversiteit Groningen. Ook wordt eventueel in een nieuw onderzoek in samenwerking met Universiteit van Amsterdam bekeken of het ondernemerschapsoptimum verbijzonderd kan worden naar typen ondernemers (te weten met en zonder personeel).

5 Kennisoverdracht

5.1 Doelstelling en activiteiten van het deelprogramma

Doel van het deelprogramma Kennisoverdracht is het ontsluiten van data, informatie en kennis, die in de andere deelprogramma's zijn opgebouwd. Doelgroepen van het onderzoeksprogramma MKB en Ondernemerschap zijn: beleid, branche- en belangenorganisaties, adviseurs van het MKB, kennisinstellingen, individuele ondernemers, de media en overige gebruikers. Zij moeten op een snelle, eigen-tijdse en eenvoudige wijze toegang hebben tot de resultaten van het programma.

Om dit doel te verwezenlijken vinden de volgende activiteiten binnen de Kennisoverdracht plaats:

- 1 Website (www.ondernemerschap.nl): het continu onderhouden en plaatsen van nieuwe content uit het programma. Elektronische updates van data (w.o. prognoses, bijbehorende teksten, nieuwe tabellen) vinden plaats, zodra de datasets geactualiseerd zijn.
- 2 Overige kennisoverdracht, zoals de Quickservice korte vragen, het beheer van het Datalab, het geven van lezingen, het organiseren van EIM Beleidscafés en andere seminars en bijeenkomsten.
- 3 Periodieke rapportages: het ontsluiten van geactualiseerde data, informatie en kennis uit de Datasets & modellen. De periodieke rapportages dragen er zorg voor dat na het actualiseren van een dataset of een panelmeting de bevindingen die volgen uit de nieuwe cijfers, bij een breed publiek terecht komen.
- 4 Overige rapportages: eenmalige themagerichte rapportages, waaronder mini-onderzoeken, ad hoc minirapportages en artikelen om onder andere inzichten uit de Kennisopbouw te vertalen naar het bredere publiek.

Bij de rapportages is afstemming van de diverse publicatiemomenten van belang, enerzijds voor de herkenbaarheid van de diverse producten, anderzijds voor een spreiding over het gehele jaar. Daartoe is een publicatiecyclus ontwikkeld: zie onderstaand schema.

Jaarcyclus periodieke rapportages

	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Kleinschalig Ondernemen												
Ondernemen in de sectoren												
GEM (internationaal)												
Determinanten bedrijfsprestaties												
Starters en jonge bedrijven												
Monitor inkomens ondernemers												
Inkomens zelfstandigen												
Financiering MKB												
MKB regionaal bekeken												
Bedrijvendynamiek & Werkgelegenheid												
Minirapportages ad hoc												

5.2 Uitvoering PR plan Programmaonderzoek

Het jaar 2012 zal ook in het teken staan van de uitvoering van het PR-plan om de bekendheid van het programmaonderzoek te vergroten, het bereik te verbreden en de interactie met het beleid te intensiveren. Deze ambities zijn vastgelegd in het PR-plan (deel II van de meerjarenprogrammering), evenals de instrumenten die daarvoor ingezet (gaan) worden.

In 2010 en 2011 is al een start gemaakt met de EL&I-lunchbijeenkomsten, de voor- en natrajecten bij projecten, bijdragen aan BNR-radio en is de eerste editie van het zakboekje met kerngegevens over het MKB verschenen. In 2012 gaan we activiteiten met betrekking tot de kopgroep van kerngebruikers ondernemen. Ook wordt dan de website verbeterd (overzicht, datasets en zoekfunctie) en aangevuld worden met een reviewrubriek en columns.

5.3 Projecten eerste tranche

PR en Website

Regulier beheer onderhoud en content management (V1201)

Dit project zorgt ervoor dat de ontsluiting van de data en informatie uit het programmaonderzoek zo efficiënt en goed mogelijk plaatsvindt richting de doelgroepen. Dit gebeurt via www.ondernemerschap.nl. Het betreft hier het nagenoeg permanente contentmanagement van de site in overleg met de onderzoekers binnen EIM inclusief het technische beheer van de site en het periodiek opstellen van gebruikerstatistieken en het verzamelen van feedback.

Contactpersoon: Jan van der Linden

PR van het programma (V1202)

Actief bekendheid geven aan alles rondom het programmaonderzoek is cruciaal om de vruchten van de opgebouwde data, informatie en kennis te plukken. De doelgroepen worden o.a. bereikt via de landelijke en regionale pers die door mid-

del van dit project voorzien wordt van informatie over recente onderzoeksresultaten. Daarnaast wordt een scala aan andere PR activiteiten uitgevoerd. Concrete inhoud van het project: onderhouden van relaties met 'vaste' media en BNR-radio, redactie van pers-, onderzoeks- en nieuwsberichten, uploaden ervan op de kennissite en ANP, maken van abstracts van publicaties en informatievoorziening rondom bijeenkomsten in het kader van het programmaonderzoek.

Contactpersoon: Wilma van Rijt

Overige kennisoverdracht

Quickservice, korte vragen (V1203)

Dit project betreft de ontsluiting van kennis en informatie uit het programma door middel van het beantwoorden van korte vragen. Die korte vragen betreffen hoofdzakelijk het leveren van specifieke databestanden en tabellen. Het gaat om directe kennisoverdracht naar de diverse doelgroepen van het programma; om maatwerk op uitdrukkelijk verzoek van de gebruikers.

Contactpersoon: Jacqueline Snijders

Lezingen (V1204)

Het project Lezingen omvat directe kennisoverdracht van de resultaten uit het programma naar de diverse doelgroepen, vaak op uitdrukkelijk verzoek van de gebruikers. De volgende doelgroepen kunnen gebruik maken van deze faciliteit: beleidsmakers, intermediaire organisaties, commerciële adviesbureaus (accountants, banken), onderzoekers en docenten bij universiteiten, kennisinstellingen en onderzoeksbureaus, pers en andere media.

Contactpersoon: Jacqueline Snijders

EIM Beleidscafé's (V1205)

Met de EIM Beleidscafé's treden we rechtstreeks in contact met verschillende doelgroepen van het programmaonderzoek. Op een informele en interactieve manier worden bevindingen uit het programmaonderzoek door EIM gepresenteerd. Diverse sprekers vanuit het beleid, branche- en belangenorganisaties en adviseurs van het MKB zorgen voor een reflectie hierop, waarna de zaal vervolgens in discussie gaat. Het geheel sluit af met netwerkgelegenheid. De beleidscafé's worden omgeven door verschillende PR-uitingen: publicatie, persbericht, berichtgeving en verslaglegging op kennissite, etc.

Contactpersoon: Wilma van Rijt

Wetenschappelijke seminars (V1207)

Er zullen net zoals in 2011 twee seminars worden gehouden voor een wetenschappelijk publiek. Hierin zullen papers uit het deelprogramma Kennisopbouw worden gepresenteerd.

Contactpersoon: Jolanda Hessels

Beheer Datalab (V1208)

De afgelopen jaren is het Datalab met succes gebruikt voor de externe ontsluiting van de primaire data uit het programma: met name het Starterspanel, het Jonge Ondernemerspanel en het MKB-beleidspanel. De bezoekers kunnen zelf rekenen met de microdata t.b.v. onderzoek en beleidsvragen. Dit project betreft het voorzetten van het Datalab voor het gebruik in 2012.

Contactpersoon: Rob in 't Hout

Periodieke rapportages

MKB ontwikkelingen totaal (V1209)

Het project 'MKB ontwikkelingen totaal' betreft de rapportage over de structuur, ontwikkelingen en prognoses van het MKB, die in april/mei zal verschijnen. Deze rapportage zal deel uitmaken van een grote publicatie 'Kleinschalig Ondernemen 2012'. De rapportages worden ook opgenomen op het websiteproduct 'Elektronisch Kleinschalig Ondernemen'. De hoofdlijnen van de rapportages zijn toegankelijk via de website www.ondernemerschap.nl in de rubriek 'prognoses'. Onderdeel van deze rubriek van de website is de uitgebreide database 'Prognose kerngegevens MKB'. Deze database bevat exploitatie- en werkgelegenheidsgegevens van een groot aantal (MKB-)sectoren, die tezamen de Nederlandse economie vormen. Deze database verschijnt in april op de website en wordt in juni, september en december geactualiseerd, op basis van de meest actuele macro-economische inzichten. Tegelijkertijd met de update van de databases worden de rapportages geupdate.

Het doel van de rapportages is het voorzien van beleidsinstanties in prognoses en realisaties van economische ontwikkelingen van het MKB en MKB-sectoren in relatie tot het grootschalige bedrijfsleven. De prognoses passen binnen het macro-economische kader van het Centraal Planbureau zoals gepubliceerd in het CEP, MEV en de CPB Policy Brief.

Contactpersoon: Klaas Bangma

MKB ontwikkelingen sectoraal (V1210)

Gelijktijdig met 'MKB ontwikkelingen totaal' worden de ramingen en analyses naar sectoren verricht. Het websiteproduct 'Elektronisch Kleinschalig Ondernemen' wordt geactualiseerd: de ontwikkelingen en prognoses in de verschillende sectoren van het bedrijfsleven worden beschreven. Dit project levert tevens de input voor de serie 'Ondernemen in Sectoren'.

Eind maart 2012 brengt het CPB het Centraal Economisch Plan 2012 uit. Daarin wordt de verwachte ontwikkeling geschetst van de Nederlandse economie in de jaren 2011, 2012 en 2013. Beleidsvormers willen weten hoe deze ontwikkeling zich vertaalt naar ontwikkelingen van grootteklassen en sectoren. Sinds 2004 wordt door het CPB geen sectorprognose meer gegeven. Hiermee is het maatschappelijk belang van de EIM-sectorprognoses sterk toegenomen.

De sectorprognoses worden gerapporteerd in Kleinschalig Ondernemen en sinds 2010 in een reeks minipublicaties onder de noemer 'Algemeen beeld van het MKB' en een bijbehorend websiteproduct 'Elektronisch Kleinschalig Ondernemen' dat 4 keer per jaar geactualiseerd wordt. De dataset 'Prognoses Kerngegevens MKB' maakt een geïntegreerd onderdeel uit van deze publicaties en updates ervan. In 2012 zetten we de ingeslagen lijn van 2011 door. Het project 'MKB ontwikkelingen totaal' betreft de rapportage over de structuur, ontwikkelingen en prognoses van het MKB, die in april/mei zal verschijnen. Het websiteproduct 'Elektronisch Kleinschalig Ondernemen' wordt geactualiseerd. In dit project worden ontwikkelingen en prognoses beschreven voor de verschillende sectoren.

Contactpersoon: Klaas Bangma

MKB ontwikkelingen ondernemersvisie (V1211)

In dit project wordt de kortetermijnvisie van de ondernemers gepolst met behulp van het MKB Beleidspanel. De visie wordt weergegeven in een minirapportage die in mei uitgebracht zal worden. Deze rapportage zal eveneens deel uitmaken van een grote publicatie 'Kleinschalig Ondernemen 2012'. De rapportages worden ook opgenomen op het websiteproduct 'Elektronisch Kleinschalig Ondernemen'. De

hoofdpijnen van de rapportages zijn toegankelijk via de website www.ondernemerschap.nl in de rubriek 'prognoses'.

Het doel van de rapportage is het voorzien van zowel beleidsinstanties als brancheorganisaties en belangenorganisaties van informatie over prognoses en realisaties van MKB-ontwikkelingen. De rapportage van de stemming onder ondernemers moet dan ook gezien worden in de context van het maken van prognoses over MKB-ontwikkelingen.

Contactpersoon: Klaas Bangma

Ondernemen in sectoren (V1212)

Dit project vormt samen met 'Kleinschalig Ondernemen' een eenheid omtrent de kortetermijnramingen. Bij 'Ondernemen in de Sectoren' staan de specifieke sectoren uit het bedrijfsleven centraal. Het product voorziet in een maatschappelijke behoefte aan het op een handzame wijze openbaar beschikbaar zijn van kwantitatieve en kwalitatieve sectorinformatie. Die informatie heeft EIM in huis in de vorm van basisinformatie (Datasets en modellen). Gebruikers van het product zijn de sector- en brancheorganisaties, beleidsmakers en adviseurs/financiers van het MKB.

Er zullen 11 aparte sectorbeelden (de 'gebruikelijke' 10 sectoren plus de zorgsector) worden gepubliceerd, die tezamen een herkenbare serie binnen de minirapportages vormen. Er zal wederom een nader te bepalen actueel thema met inzet van het MKB Beleidspanel uitgewerkt gaan worden. In 2010 was dit het nieuwe bedrijvenbeleid van de overheid.

Contactpersoon: Wilma van Rijt

Global Entrepreneurship Monitor (V1213)

De Global Entrepreneurship Monitor (GEM) is een initiatief van een internationale research groep onder leiding van prof. Paul Reynolds van Babson College en de London Business School. Doel van GEM is om is met vooraanstaande onderzoekers op het terrein van ondernemerschap unieke, internationaal vergelijkbare data over ondernemerschap in een groot aantal landen te verzamelen, te vergelijken en te analyseren. Met behulp van GEM data wordt onder andere inzicht verkregen in de mate waarin mensen bezig zijn een eigen bedrijf op te richten (nascent ondernemerschap), intenties hebben om een eigen bedrijf op te richten op korte termijn (intentioneel ondernemerschap) en recent gestopt zijn met een eigen bedrijf. Sinds 2001 participeert Nederland jaarlijks in dit GEM-project. Ieder jaar verschijnen naar aanleiding hiervan een Global Report en een Country Report over de ontwikkeling van het ondernemerschap in Nederland, in internationaal perspectief, en over de achtergronden van deze ontwikkeling. Door beleidsmakers wordt GEM veel gebruikt t.b.v. internationale vergelijkingen. Daarom is dit project opgenomen als periodieke rapportage in 2012.

Contactpersoon: Jolanda Hessels

Determinanten van bedrijfsprestaties (V1214)

Vanaf 2006 verzamelt EIM in het programmaonderzoek systematisch gegevens over de determinanten van bedrijfsprestaties van MKB-bedrijven. Dit gebeurt via het informatiesysteem Determinanten van Bedrijfsprestaties, waarbij de Nma doorgaans optreedt als co-financier. Gegevens worden verzameld (Datasets en modellen) over ondernemerschap, innovatie, marketing, HRM en perceptie van concurrentie. Daarnaast komen een of meerdere ad-hoc onderwerp aan bod. Afgelopen jaar betrof dit onderzoek naar duurzame innovatie, kwaliteit van ondernemerschap en ontwikkeling van innovatie in het MKB. De data worden op meso-

niveau op de kennissite ontsloten en op microniveau in het datalab. Daarnaast worden zij ontsloten via de periodieke rapportages 'Ondernemen in de Sectoren' en in drie minirapportages. Dit project heeft betrekking op dit laatste. De minirapportages in 2012 zullen gaan over: de invloed van de crisis op het gedrag van MKB-bedrijven (waarbij de longitudinale ontwikkeling van alle onderwerpen uit het informatiesysteem aan bod komt) en twee nader in te vullen onderwerpen.
Contactpersoon: Petra Gibcus

Starters en jonge bedrijven (V1215)

Gedurende lange tijd worden binnen het programmaonderzoek cohorten starters en jonge bedrijven gevolgd. Het in de tijd volgen van deze groepen bedrijven levert waardevolle informatie op, onder meer over de ontwikkeling van nieuwe en jonge bedrijven, de hierbij ervaren problemen en de factoren die overleving en bedrijfsgroei beïnvloeden.

In 2009 is een nieuw panel van 1.000 starters ondervraagd, waarbij de eerste ervaringen en startmotieven centraal stonden. In 2012 zullen ervaringen en de beleving van de marktomstandigheden door deze ondernemers centraal staan. Op basis hiervan wordt één minirapportage samengesteld.

Contactpersoon: Dick Snel

Monitor Inkomens Ondernemers (V1216)

Vanwege de structurele grote belangstelling naar data over inkomens wordt voorgesteld ook in 2012 weer een publieksrapportage uit te brengen over de nieuwste ontwikkelingen op dit gebied.

De rapportage gaat in op ontwikkelingen van de belangrijkste variabelen met betrekking tot inkomens van ondernemers: besteedbaar en belastbaar inkomen en winst uit onderneming, uitgesplitst naar persoonskenmerken. Het geheel wordt gebaseerd op de Monitor Inkomens Ondernemers (deelprogramma Datasets & Modellen). Deze Monitor wordt jaarlijks ververs met de meest recente CBS-gegevens.

Contactpersoon: Arjan Ruis

Inkomens zelfstandigen (V1217)

In deze rapportage staat de huidige en toekomstige ontwikkeling van het besteedbaar inkomen van ondernemers centraal. Onderscheid wordt gemaakt tussen zelfstandigen en directeuren-groootaandeelhouders (dga's). De rapportage verschaft inzicht in de componenten van het inkomen van ondernemers en hoe deze zich ontwikkelen in het lopende en eerstvolgende jaar. De inkomensontwikkelingen worden geraamd met het inkomensmodel BRUNET. Ook gaat de rapportage in op ontwikkelingen in recente (fiscale) wet- en regelgeving die relevant zijn voor ondernemers. Deze rapportage is onderdeel van het project Kleinschalig Ondernemen, maar kan eventueel separaat als minirapportage gepubliceerd worden.

Contactpersoon: Mickey Folkeringa

Financiering MKB (V1218)

In deze rapportage staat de huidige en toekomstige ontwikkeling van de financieringsstructuur van MKB-bedrijven centraal. Bij de analyse van de financieringsstructuur wordt 'ingezoomd' op de verschillen tussen bedrijven uit het MKB en het grootbedrijf. Eerst wordt een beeld geschetst van de verdeling en de waarde van de aanwezige bedrijfsmiddelen (activa) die nodig zijn om het productie- en verkoopproces ten uitvoer te leggen. Vervolgens wordt ingegaan op de financiële middelen waarmee de bedrijfsmiddelen zijn gefinancierd (passiva). Ten slotte

worden vanuit de balansstructuur een aantal financiële kengetallen afgeleid waarmee in één oogopslag een indruk kan worden verkregen van de financiële situatie van het MKB. Ingegaan wordt op de ontwikkeling in het afgelopen jaar, het lopende jaar en het eerstvolgende jaar. Deze rapportage is onderdeel van het project Kleinschalig Ondernemen, maar kan eventueel separaat als minirapportage gepubliceerd worden.

Contactpersoon: Mickey Folkeringa

Bedrijvendynamiek en werkgelegenheid (V1219)

In de afgelopen jaren heeft EIM een groot aantal tijdreeksen opgebouwd op het gebied van bedrijvendynamiek en bedrijfstypen. In diverse rapporten wordt gebruik gemaakt van deze tijdreeksen. Tevens heeft EIM een database opgebouwd met een groot aantal gegevens (balans/resultatenrekening) van individuele bedrijven over een groot aantal jaren. Deze worden jaarlijks geactualiseerd. In 2012 zal een minirapportage gemaakt worden, waarin de opmerkelijkste feiten en ontwikkelingen centraal staan.

De minirapportage is gebaseerd op genoemde tijdreeksen en gegevens.

Contactpersoon: Klaas Bangma

Overige rapportages

MKB regionaal bekeken (V1221)

In 2011 is binnen het deelprogramma Datasets en Modellen gestart met een vernieuwing van de data op regionaal niveau. Die vernieuwing betreft een verdiepingsslag om de regionale verschillen beter te kunnen verklaren en daarmee de gebruikswaarde te verhogen. Ook zullen de data op het niveau van de COROP-gebieden gebracht worden (nu is dat nog deels provinciaal en deels COROP). Op dit moment is de betreffende rapportage in de maak. In 2012 willen we op basis van de hernieuwde en geactualiseerde data de rapportage over het MKB in de verschillende regio's in ons land actualiseren. Hiermee denken we een grote groep van regionale beleidsmakers en uitvoerders te bedienen.

Contactpersoon: Wilma van Rijt

Minirapportages ad hoc (V1222)

Al enige jaren worden data, informatie en kennis ontsloten via minirapportages. Deze vorm van ontsluiting is succesvol, gezien de vele reacties die bij EIM binnenkomen naar aanleiding van een dergelijke publicatie. Met deze minirapportages kan ingespeeld worden op de actualiteit. Vaak gebeurt dit naar aanleiding van een meting van het MKB-Beleidspanel. Ook kunnen de minirapportages een middel zijn om bevindingen uit de kennisopbouw te vertalen en toegankelijk te maken voor een grotere groep gebruikers. Daarom stelt EIM voor dit in 2012 voort te zetten.

Contactpersoon: Wilma van Rijt

Publieksgerichte artikelen (V1223)

Ook in 2012 streeft EIM er naar publieksgerichte artikelen te plaatsen naar aanleiding van de onderzoeksbevindingen in vakbladen, ondernemersbladen, branche- en sectorbladen en dergelijke, inclusief boekbijdragen en bijdragen aan congresbundels. Dit project maakt het mogelijk om data, informatie en kennis uit het programma via een ander kanaal nog breder te verspreiden. In dit kader hopen we ook vervolg te kunnen geven aan het leveren van artikelen op periodieke basis aan enkele vakbladen.

Contactpersoon: Wilma van Rijt

Vergrijzende arbeidsmarkt voor het MKB (V1224)

In de rapportage wordt de ontwikkeling geschetst tot 2020. Hierbij ligt de focus ligt op de discrepantie op de arbeidsmarkt (vraag-aanbod verhouding). Het laat zien welke schaarste er in de komende jaren kan optreden (en in van welke omvang) als gevolg van vergrijzing en de trendmatige economische ontwikkeling. De gevolgen voor het MKB worden expliciet uit de doeken gedaan. De resultaten worden in de vorm van een minirapportage ontsloten.

Contactpersoon: Peter van der Hauw

5.3.1 Doorlopende projecten vanuit vorig jaar

Vanwege de overprogrammering uit het vorige jaar zal een aantal projecten uit 2011 doorlopen in 2012. Het gaat hierbij om de volgende projecten:

- Interactie kopgroep van kernegebruikers;
- Global Entrepreneurship Monitor 2011;
- Zakboekje Kernegegevens MKB 2011;
- Vernieuwing kennissite;
- MKB regionaal bekeken.

5.4 Vooruitblik tweede tranche

Het deelprogramma Kennisoverdracht is met de voorgestelde projecten voor de eerste tranche voor het grootste deel ingevuld. Er is nog enige ruimte voor de ontsluiting van data en informatie over actuele onderwerpen. Hiermee kan aan een tussentijdse vraag van de doelgroepen en kernegebruikers van het programmaonderzoek worden voldaan.